

ELLIE MIDWOOD

Moja duša zostala v Osvienčime

Odvážila sa
zamilovať.

Odmietla sa
vzdať nádeje.

MOTÝL

Moja duša
zostala
v Osvienčime

Od autorky Ellie Midwood vo vydavateľstve Motýľ vyšli:

Huslistka z Osvienčimu

Dievča, ktoré utieklo z Osvienčimu

Moja duša zostala v Osvienčime

ELLIE MIDWOOD

WYDAWATELSTVO MOTYL

THE GIRL IN THE STRIPED DRESS

Copyright © Ellie Midwood, 2021

First published in Great Britain in 2021 by Storyfire Ltd. trading as Bookouture.

All rights reserved.

Cover photo © CollaborationJS/Trevillion Images, Sergei Mi/Shutterstock

Translation © Barbora Andrežalová, 2023

Design © Zuzana Ondrovičová

Slovak edition © Vydavateľstvo Motýľ, s. r. o., 2023

www.vydavatelstvomotyl.sk

Print: TBB, a. s., Banská Bystrica, Slovakia

ISBN: 978-80-8164-350-7

Pre R. Lúbim ta.

Úvod

Moja duša zostala v Osvienčime je román, ktorý je z väčšej časti založený na skutočnom príbehu. O autenticite niektorých postáv a udalostí sa podrobnejšie zmieňujem v Poznámke autorky na konci románu, no cítila som potrebu napísať aj krátky úvod, pretože tento príbeh sa dosť líši od toho, čo som sa za tie roky o Osvienčime dozvedela. Prečítala som nespočetné množstvo memoárov a historických štúdií a väčšina z nich sa sústreďovala na bežných väzňov a ich utrpenie. Dosť často to boli príbehy o prežití navzdory všetkému, ktoré sa odohrávali v preplnených špinavých barakoch, a o prácach pod holým nebom, kde väzňov neustále bili a šikanovali kápovia a brutálni esesáci –, skrátka, príbehy o vyhladzovaní prostredníctvom práce, o ktorých vieme vďaka preživším, ktorí mali to šťastie, že ich neskôr mohli vyrozprávať. Na základe týchto spomienok a štúdií som si postupne vytvorila obraz o tábore Osvienčim-Brezinka. Príbeh Heleny je však úplne iný a ja som vám, svojim čitateľom, chcela ešte pred začiatkom románu poskytnúť stručný pohľad na jej zážitky v Osvienčime.

Na jar roku 1942 deportovali do koncentračného tábora v Osvienčime dvetisíc mladých žien zo Slovenska. Helena Citrónová bola medzi nimi. Krátko predtým bol z východného frontu do Osvienčimu prevezený zranený vojak Waffen-SS

Franz Wunsch, ktorého vyhlásili za neschopného vykonávať ďalšiu aktívnu službu. Helena mala 22. marca zomrieť v plynovej komore, lenže šťastnou náhodou ju deň predtým Wunschovi kamaráti priviedli do kasární, aby Franzovi zaspievala pieseň, keďže mal narodeniny. Podľa výpovedí, ktoré po vojne poskytli Helena aj Franz, sa mu dievčinin spev tak páčil, že žiadal zrušenie jej popravy a namiesto toho ju prihlásil na prácu pod svojím velením v pracovnom sektore zvanom Kanada.

Priezviská hlavných postáv, čiže Heleny a Franza, boli zmenené. Väčšina mien skutočných historických postáv, ktoré slúžili alebo boli väznené v Osvienčime-Brezinke, však ostala v pôvodnej podobe, rovnako ako ich osobnosť a činy, ktoré som sa snažila čo najlepšie preniesť do románu. Vychádzala som pri tom zo spomienok preživších, historických dokumentov a rôznych výskumov uskutočnených v priebehu rokov rôznymi historikmi.

Väčšina deja v románe *Moja duša zostala v Osvienčime* sa odohráva v takzvanom pracovnom sektore Kanada – komplexe, ktorý pozostával z množstva skladov a skladovacích a dezinfekčných zariadení. Väzni ho nazvali Kanada, pretože triediaci sektor, do ktorého nosili majetok novoprišielcov na roztriedenie, bol neustále preplnený šatstvom, šperkami a názvami rôznych krajín. Verili, že Kanada je krajinou bohatstva, a keďže v Osvienčime sa dalo nájsť takmer všetko, názov sa uchytil. Vytriedené predmety boli neskôr dezinfikované a odoslané do Nemecka, zatiaľ čo zlato a peniaze putovali do Ríšskej banky. Pracovali tu väčšinou ženy a bol to jeden z najvyhľadávanejších pracovných sektorov v celom tábore, keďže práca nebola ťažká a väzni si mohli nechať narásť vlasy, nosiť civilné oblečenie a brať si jedlo a iné predmety

pre osobnú potrebu. Ženy zaradené do Kanady mali úplne iný život ako ženy žijúce v ženskom tábore Brezinka (baraky dievčat z Kanady sa nachádzali v samotnej Kanade, oddelene od ženského tábora) a životné podmienky tu boli značne odlišné. Ženy z Kanady sa tiež mohli denne sprchovať a takmer nikdy sa nezúčastňovali na selekciách, ktoré sa v bežnom tábore, naopak, vykonávali systematicky.

Toto o Kanade povedali tí, ktorí prežili:

„Dievčatá, ktoré tam pracujú, majú všetko – parfum, kölnsku vodu – a vyzierajú, akoby mali účesy od najlepšieho parížskeho kaderníka. Okrem slobody majú všetko, o čom môže žena snívať. Poznajú aj lásku, pre blízkosť mužov, väzňov aj esesákov sa tomu nedá vyhnúť... Desať metrov od ich barakov, na druhej strane ostnatého drôtu, sa týčia hranaté komíny krematórií, ktoré nepretržite horia, spaľujú majiteľov všetkého tovaru, ktorý tieto obdivuhodné stvorenia v týchto barakoch triedia.“ – Simon Laks a René Coudy, členovia orchestra v Brezinke. (Zdroj: *People in Auschwitz* (Ľudia v Osvienčime) od H. Langbeina.)

Kitty Hartová, jedno z dievčat z Kanady, opísala svoje zážitky týmito slovami: „Bolo to nádherné leto. Slnko páliło a nám, čo sme mali mať nočnú zmenu, sa cez deň ťažko spalo. Zvyčajne sme vstávali skoro popoludní, a ak bolo pekné počasie, ležali sme na tráve pred kasárňami, opaľovali sa a špliechali na seba vodu, aby sme sa ochladili. Často sme tancovali a spievali a dokonca sme vytvorili malú kapelu. Znova sme sa začali smiať a žartovať. Strávila som veľa hodín čítaním kníh, ktoré si tí, ktorých vybrali na splynovanie, vzali so sebou do transportu do Poľska. Naša situácia bola rozhodne jedna z najšialenejších na celom svete. Všade okolo nás sa ozývali výkriky umierajúcich, ničenie, dymiace komíny,

ktoré zatemňovali slnko a znečisťovali vzduch sadzami a zápachom zuhoľnatených tiel. Myslím, že v tých dňoch nám išlo predovšetkým o to, aby sme neprišli o rozum, a preto sme sa smiali a spievali aj tak blízko horiaceho pekla. Je úžasné, čo všetko dokážu telo a duša vydržať, ak musia. Človek si zvykne takmer na všetko.“ (Zdroj: *People in Auschwitz* (Ľudia v Osvienčime) od H. Langbeina.)

Nasleduje príbeh Heleny – dievčaťa z Kanady.

Prvá kapitola

Nemecko, 1947

V teplej žltej žiare lustrov doktor Hoffman listoval v *Spruchkammerakte* Franza Dahlera – zložke denacifikačného tribunálu – a vôbec si nevšímal ruch okolo seba. Nedivil sa svojim kolegom z americkej armády, že sú vzrušení. Takýto nezvyčajný prípad sa neprejednával každý deň. Po tom, čo v marci predchádzajúceho roka prešiel program denacifikácie pod kontrolu Nemcov, Američania s najväčšou radosťou obmedzili svoju úlohu na dohľad nad tribunálmi vo svojom sektore namiesto toho, aby im predsedali. Mali pocit, že Norimberským procesom splnili svoju povinnosť, obesili všetkých hlavných vinníkov, a teraz nech Nemci roztriedia svojich občanov na vinných a... *nie-až-tak-vinných*, pristihol sa doktor Hoffman pri myšlienke.

Za normálnych okolností by tu ani nebol prítomný. Denacifikačný tribunál pre menej závažných zločincov nevyžadoval posudok psychiatra, iba verdikt predsedu, ktorý sa zvyčajne vynášal po smiešne povrchnom preštudovaní dôkazov a sotva dvojhodinovom pojednávaní, a to len v prípade, že mal obžalovaný šťastie. Systém bol týmito pojednávaniami natoľko zahľtený, že predsedovia sa chceli obžalovaných zbaviť čo najskôr, keďže na ich miesto čakalo štyridsať ďalších

bývalých vojnových zajatcov s predvolaním na ústne pojednávanie.

Aj preto americká pobočka verejnej bezpečnosti, ktorá na procesy dohliadala, nemala nemeckým predsedom za zlé, že tak rýchlo vynášali verdikty „nevinný“. Ak obžalovaného neuznali za vinného z účasti na závažných vojnových zločinoch alebo zločinoch proti ľudskosti, prepustili ho len s capnutím po ruke a obmedzením pre budúce zamestnanie. *Čo na tom, že si v roku 1938 zdemoloval obchod židovského obchodníka s potravinami a nahlásil jeho suseda gestapu? Nedostaneš síce žiadnu verejnú funkciu, priateľko, teda aspoň zatiaľ, ale pokojne sa slobodne prechádzaj po uliciach, na rozdiel od spomínaného žida a suseda, ktorí obaja zomreli, hoci nie priamo tvojou rukou, no predsa s tvojou pomocou. To z teba nerobí veľkého zločinca, ba dokonca ani zločinca, ktorý podlieha trestu odňatia slobody. V najhoršom prípade nacistu či prívrženca nacizmu.*

Dr. Hoffman uvažoval, koľko potrvá, kým si takíto „očistení“ nacisti a ich prívrženci nájdu cestu späť na významné pozície, keď americká armáda ponechá Nemecko napospas vlastnej správe. Rozmýšľal tiež nad tým, či to bude prípad aj tohto mladého muža, ktorý hľadel z fotografie priloženej k jeho zložke úprimnými čiernobielymi očami. Z nejakého dôvodu ignoroval svoje právo na advokáta a trval na tom, že sa dokáže obhájiť sám. Psychiater zdvihol fotografiu, aby znovu preskúmal Dahlerov *Arbeitsblatt* – pracovný list, ktorý bol položený na vrchu spisu.

Priezvisko: Dahler

Krstné meno: Franz

Povolanie: automechanik

Mesto: Mníchov

Adresa...

Dr. Hoffman si zvyšok nevnímal a presunul pozornosť na *Vermögensübersicht* – finančný výkaz, ktorý pripravil Dahler. Nebolo v ňom nič, čo by stálo za pozornosť, žiadne budovy ani byty na jeho meno, iba rodinný dom v Rakúsku, ktorý vlastnil spolu s matkou a v ktorom nebýval. Bankový účet na jeho meno vykazoval len niečo vyše tritisíc ríšskych mariek, neuvádzali sa žiadne umelecké diela, šperky ani zlato. Do riadka „zvieratá“ Dahler napísal *Prinz, nemecký ovčiak*. Pravdepodobne nepochopil, že má uviesť zvieratá, ktoré by mohli prinášať zisk, a nie domáce zvieratá. Doktor Hoffman sa pristihol, že sa pri tom nevdojak usmieva, nie však zlomyseľne, ale s úprimným pobavením.

Armádna hodnosť: Unterscharführer SS, SS-Totenkopfverbände

Zamestnanie počas vojny: Waffen-SS (prepustený pre zranenie); KT Osvienčim, Kommandoführer; Waffen-SS (zajatý americkou armádou)

Vojnové zločiny alebo zločiny proti ľudskosti: Neobvinený

Neobvinený. Doktor Hoffman zavrel zložku a neprítomne sa potľapkal po vrecku, hľadajúc cigarety. Väčšina bývalých esesákov relatívne nízkej hodnosti mala v papieroch, ktoré im dalo americké ministerstvo vojny po predčasnom prepustení zo zajateckých táborov, presne taký istý verdikt – v podstate priepustku na pokojný život. Iba tí najodpornejší zločinci boli skutočne obvinení. Hoci mali aj drobné ryby ako Dahler na rukách svoj podiel krvi, jednoducho „neboli obvinení“.

Nie „oslobodení“, len, skrátka, „neobvinení“. Keby totiž ministerstvo vojny začalo zadržiavať a stíhať každého jedného takéhoto dozorca, minuli by sa im väznice a šibenice pre týchto bývalých nacistov.

Bývalí či nie, to už bola iná otázka, ak mal byť doktor Hoffman celkom úprimný. Takže pre Dahlera to bude obyčajné denacifikačné vypočutie, aby mohol dostať pečiatku na previerku, nájsť si lepšie zamestnanie a žiť si svoj život, zatiaľ čo jeho obeť...

Psychiater zdvihol oči lemované kovovým rámom okuliarov a pozrel na hodiny na stene. O desať minút sa malo začať pojednávanie. Pri každom potiahnutí z cigarety ho pichali do pľúc ľadové ihličky vzrušenia alebo možno závratu. Na rozdiel od ostatných dôstojníkov v miestnosti nešpekuloval o výsledku procesu, vôbec nehovoril. Vlastne hovoril len zriedka. Celý život bol vášnivým pozorovateľom ľudských charakterov, vedcom, ktorý s najväčším potešením skúmal ľudskú povahu a najhlbšie vrstvy ľudskej psychiky.

Už dávno zistil, že slová sa takmer vždy snažia zakryť pravdu. Radšej počúval tón hlasu, pozorne sledoval inštinktívne gestá, všimal si najmenšie nezrovnalosti medzi tým, čo sa hovorí, a tým, ako sa to hovorí, a to bol jeden z dôvodov, prečo tu v tento deň bol.

Andrej Novák, bývalý osvienčimský väzeň, trval na tom, že *spravodlivosti by sa malo učiniť zadosť, ale nie tej „oslobodzovacej“, ktorá stála akurát za kopu hnoja, ale tej skutočnej, predvojnovnej*, ako povedal. Podľa neho práve tento konkrétny obžalovaný musel za svoje zločiny zaplatiť ako nikto iný. Doktor Hoffman si Slováka opäť pozorne premeral. Človek nepotreboval diplom z psychiatrie, aby si všimol mladíkovu rozrušenosť. Prechádzal sa po miestnosti, akoby bol

odhodlaný zodrať koberec, ktorý nejakým zázrakom prežil bombový útok, a fajčil ako fabrika. Človek by s ním mal súcítiť, taký mladý a už taký zlomený.

„Nechápem to. Prečo ho jednoducho nezatknú a nezavrú do väzenia,“ syčal si Andrej Novák popod nos svojou angličtinou so silným prízvukom. Doktor Hoffman si všimol navretú žilu na jeho čele. Novák mal okolo dvadsať rokov, bol to pekný mladík takým tým napoly drsným, napoly hlbavým spôsobom, ktorý bol príznačný pre ľudí ako on – ľudí, čo prežili, prešli si peklom a teraz sú pevne odhodlaní to peklo vrátiť jeho strojcom. Novovznikajúci lovci nacistov, nebezpečné a desivo hrdinské typy, ktoré vzbudzovali strach aj rešpekt u každého, kto s nimi prišiel do styku. „Alebo ho radšej hneď obesíť – zaslúži si to ako nikto iný...“

„Je to denacifikačný súd, nie lynčovanie na divokom západe,“ poznamenal vyrovnaným tónom poručík Carter, jeden z dôstojníkov oddelenia verejnej bezpečnosti. Hruď mu zdobilo niekoľko medailí – svedectvo o jeho odvahe v akcii už od vylodenia v deň D. Na rozdiel od doktora Hoffmana bol skutočný vojak, nie kancelárska krysa, za akú sa Hoffman považoval. Z tmavovlasého mužného Cartera priam vyžarovala sila, len čo vstúpil do miestnosti, no všetky intelektuálne záležitosti nechával na posúdenie svojmu kolegovi, doktorovi Hoffmanovi. Tak ako sa Hoffman považoval za kancelársku krysu, Carter sa rovnako bez ostychu označoval za *obyčajného vojaka bez nejakých honosných titulov*. Carter bol jedným z prvých vyšetrovateľov pre zajatých vojnových zločincov už začiatkom roka 1945. Doktor Hoffman, analytik, dodával svoje názory týkajúce sa spomínaných vojnových zločincov a podpisoval Carterove správy pre Úrad strategických služieb, ku ktorým pripájal svoj verdikt. Carter vedel, ako

z mužov dostať odpovede, a doktor Hoffman vedel, kedy je odpoveď lžou. Tvorili dobrý tím, všetci naokolo si to mysleli. „Chápem, že táto záležitosť je pre vás stále čerstvá a osobná...“

„Osobná?“ Novák zúrivo zagánil na Cartera. „Samozrejme, že je to sakramentsky osobné. Niekoľkokrát ma zbičoval po chrbte a raz ma takmer strčil do ohniska! Ak toto nie je osobné, tak už neviem, čo je! Vaši vlastní dôstojníci ministerstva vojny ho zadržovali v zajateckom tábore spolu s vysoko postavenými zločincami! Nechápem však, prečo proti nemu stiahli obvinenia. Je to vrah do špiku kostí!“

„A práve preto ste tu vy,“ odvetil Carter pokojne. „To, že ste spolužalobca a svedok, nám určite pomôže veci objasniť. Musíme sa však držať postupu. Od tejto chvíle je to vaše slovo proti jeho.“ Novák sa do toho práve chystal niečím vstúpiť, ale Carter zdvihol obe ruky pred seba a zastavil ho. „Nič proti vám. Ja osobne vám verím. On si však privedie vlastného svedka, ktorý bude vypovedať v jeho prospech...“

„Ženu, ktorú systematicky zneužíval, keď mu bola v tábore úplne vydaná na milosť, a ktorú prinútil, aby sa zaňho vydala, aby z vás vyžmýkal denacifikačné potvrdenie!“ Posledné slová Novák vyslovene zakričal.

Doktor Hoffman prestúpil z jednej nohy na druhú. Úplne súhlasil s Carterom, že priviesť do súdnej siene bývalých väzňov z koncentračného tábora nebol najlepší nápad. Spolupráca s nimi pri pátraní po vojnových zločincoch bola jedna vec. V takýchto prípadoch bola ich pomoc skutočne neoceniteľná. Lenže postaviť ich zoči-voči ich bývalým tyranom sa nikdy nemôže skončiť dobre. Ako psychiater bol hlboko presvedčený, že čím menej sa bývalí väzni stretávajú so svojimi niekdajšími väzňami, tým lepšie. *Nech nájdú zadosťučinenie vo vynesenom rozsudku. Ak bude páchatel uznaný za vinného*

a to ich oslobodí, nech si vybudujú život nanovo a raz a navždy zabudnú na celú tú nočnú moru. Život v posadnutosti tou pochmúrnou všetko pohlcujúcou nenávisťou im neprinesol nič dobré. Len ich tá jedovatá spomienka na krvavú minulosť postupne rozožierala zvnútra.

Nie vždy zastával takéto presvedčenie. Naopak, na samom začiatku svojej „lokálnej“ kariéry, keď ho sem do Nemecka po prvý raz vyslali, bol ako pomerne mladý idealistický psychiater s čerstvým diplomom a vášnivou túžbou pomáhať hlboko presvedčený, že postaviť sa zoči-voči bývalým utláčateľom pomôže obetiam. Keďže však bol svedkom veľkých recidív po už dosiahnutom pokroku a dokonca aj samovrážd, nakoniec začal na vec nazerať celkom inak. Najhoršie boli prípady z vyhladzovacích táborov, najmä Osvienčimu a Mauthausenu. Tieto dva zanechali jazvy na každom človeku.

„Rozumiem vašim pocitom, pán Novák,“ povedal Carter po odmlke miernejším tónom. „Lenže súd je súd. Budete schopní udržať tieto pocity pod kontrolou? Nechcem, aby sa to zmenilo na cirkus. Možno by bolo lepšie použiť vaše písomné miestoprísahné vyhlásenie namiesto toho, aby ste sa osobne postavili pred pána Dahlera.“ Pozrel sa na hodiny na stene, podobne ako to urobil doktor Hoffman len pred niekoľkými minútami. „Ešte nie je neskoro zmeniť názor. Nemáte žiadnu povinnosť byť prítomný počas vypočúvania.“

Novák sa zhlboka nadýchol a podľa všetkého sa pozbieral. „Potrebujem len, aby ste ma vypočuli.“

„A to aj urobíme. Veríte však, že dokážete podať pokojnú a vecnú výpoveď?“

Hoffmanovi neuniklo, ako Novák zovrel čelusť. Napriek tomu sa slovenský lovec nacistov upokojil a pomaly prikývol. „Áno, verím, že to dokážem. Musím. Kvôli nej. On patrí do

väzenia na doživotie, aby jej už nemohol ublížiť. Dokážem vám, že je to patologický klamár, chladnokrvný vrah a násilník, ktorý tú úbohú mladú ženu zmanipuloval do pozície otrokyne, najprv v tábore a teraz ako svoju manželku.“

Keď vyslovil posledné slovo, čiže *manželka*, z jeho tónu sršal výsmech. Slovák ani na sekundu neveril, že bývalá väzenkyňa vyhladzovacieho tábora sa dobrovoľne vydala za muža, ktorý býval dôstojníkom zodpovedným za jej sektor. Pravdupovediac, neveril tomu ani doktor Hoffman. Stretol sa s mnohými ženami, ktoré aj dva roky po oslobodení hovorili o dozorcoch SS s chvením v hlase. Oči sa im rozširovali od strachu, ktorý v nich zanechali mesiace týrania. Prstami si nervózne zvierali sukne. O dozorcoch hovorili buď so zápalistým obviňujúcim tónom a priam hmatateľnou nenávisťou, ktorá im sršala z hlasu, alebo s hrôzou a so slzami, krútili hlavami a celé sa triasli už len pri vyslovení mena istého esesáka.

Preto je pochopiteľné, že keď Carter hodil Dahlerov prípad na stôl doktora Hoffmana a svojím zvyčajným neemotívnym hlasom oznámil: *Myslím, že toto by vás ako odborníka mohlo zaujímať*, doktor Hoffman ostal absolútne zmätený. Bývalý dozorca SS z Osvienčimu si po doručení predvolania denacifikačného tribunálu na ústne pojednávanie želel príviesť ako svedkyňu svoju manželku. Manželku, ktorá bývala väzenkyňou pod jeho dozorom. Slovenskú židovku. To ho náramne zaujímalo.

„Pán Novák, ubezpečujem vás, že urobíme všetko, čo je v našich silách, aby sa pán Dahler zodpovedal za svoje činy, a ak sa skutočne preukáže jeho vina, aby bol patrične potrestaný,“ ubezpečil Carter slovenského kolegu, ktorý pomohol vojenskej polícii vypátrať a identifikovať nejedného nacistu, a kývol hlavou smerom k doktorovi Hoffmanovi. „Doktor

Hoffman je tu aj z tohto dôvodu. Bude pozorne sledovať pani Dahlerovú, keď bude podávať svedectvo, a ak zistí, že ju k tomu niekto nejakým spôsobom núti, dáme pána Dahlera dočasne zatknúť, zmeníme termín pojednávania a porozprávame sa s ňou v súkromí, kde ju nebude môcť ovplyvniť. Bolo by to pre vás takto dostatočne uspokojivé?“

Lovec nacistov prikývol, zjavne spokojný s takýmto plánom. *Perfektne načasovanie*, povedal si doktor Hoffman. Jeden z vojenských policajtov otvoril dvere do zasadacej miestnosti a oznámil, že ich očakávajú v súdnej sieni.

Súdna sieň, jedna z mnohých v budove súdu, bola malá a ešte stále ju opravovali po škodách, ktoré utrpela v posledných mesiacoch vojny. Obloženie stien však ostalo neporušené, podobne ako podlaha. Práve západné krídlo utrpelo najväčšie škody od bômb, ktoré sa na jar 1945 zosypali na mesto, a strop, ktorý mal teraz na svojom bielom povrchu viacero prasklín, pripomínal vojaka zjazveného vojnou.

Dvere sa konečne potichu otvorili a všetci prítomní hneď spozorneli. Súdny zriadenec nazrel do chodby a zavolať meno Franza Dahlera. Andrej Novák sa na svojom mieste narovnal a vystrel plecيا do takmer neprirodzenej strnulej pózy.

Mladý muž vošiel do dverí. Doktor Hoffman si ho premeral v náhlom návale prudkej zvedavosti. Pekná tvár – vysoké čelo, ostré pôvabné črty, jasne modré a výrazné oči. Tmavé vlnité vlasy úhľadne sčesané dozadu. Pre jeho vysokú postavu si doktor Hoffman spočiatku nevyšmol ženu, ktorá kráčala za ním, až kým Dahler nedorazil do prednej časti súdnej sieni, kde bola pre neho pripravená stolička. Až vtedy vyšla zo svojho úkrytu a až vtedy sa k nej obrátil a chytil ju za ruku.

Nepustil ju, ani keď vošiel predseda, len požiadal o oslovenie sudcu, kým sa začne pojednávanie.

Predseda súhlasne prikývol.

„Súhlasil by súd, keby si moja manželka sadla vedľa mňa?“ Hlas mal prekvapivo príjemný, s miernym prízvukom, v ktorom doktor Hoffman spoznal Rakúšana. „Preplnené miesta jej spôsobujú veľkú úzkosť, najmä ak je sama. Cítila by sa oveľa príjemnejšie, keby sedela vedľa mňa. Takto by som ju mohol držať za ruku, keby toho na ňu bolo priveľa.“

Doktor Hoffman pozrel na pani Dahlerovú, ktorá stála vedľa svojho manžela a upierala pohľad do zeme. Bola to nepochybne krásna žena s lesklými tmavohnedými, takmer čiernymi vlasmi, výrazným obočím a plnými jemne tvarovanými perami, ktoré museli vyzeráť krásne, keď sa usmievala, ale teraz boli stisnuté do strohej línie. Pod na mieru šitým kostýmom bolo vidieť jej strnulé držanie tela. Úzkostlivo si strážila výraz tváre a pleť mala nezdravo bledú, takmer vo farbe perál na krku.

Nuž, aspoň ju na túto príležitosť patrične obliekol, napadlo doktorovi Hoffmanovi, no rýchlo tú myšlienku zahnal. Bol tu ako objektívny pozorovateľ, a predseda mu po Novákovom vášnivom prejave pripadalo ťažké nevynášať súdy. Je to patologický klamár, chladnokrvný vrah a násilník, ktorý tú úbohú mladú ženu zmanipuloval do pozície otrokyne, najprv v tábore a teraz ako svoju manželku.

„Frau Dahlerová, bolo by vám príjemnejšie sedieť vedľa svojho manžela alebo by ste radšej sedeli sama?“ oslovil ju predseda priamo.

Doktor Hoffman si všimol, že sa pani Dahlerovej nepatrne chvejú prsty. Franz Dahler jej ich jemne stisol. Okamžite sa pozrela na predsedu. „Áno, prosím. Rada by som si sadla